

VISPĀRĒJS DZEMDNIECĪBAS APSKATS

Izsaku pateicību tulkotājai **Gunitai Mežulei** par atbalstu šī konspekta tapšanā

FAKTI

- Mūsdienu izpratnē dzemdniecības priekšmets ir cilvēku vairošanās jeb reproduktīvā funkcija.
- Dzemdniecības nozīmi apliecina mātes un jaundzimušā rezultātu izmantošana par veselības un dzīves kvalitātes rādītāju cilvēku sabiedrībā.
- Vidējais grūtniecību skaits amerikāņiem dzīves laikā ir 3.2 un 1.8 no tām tiek uzskatītas par vēlamu grūtniecību (Ventura u.c., 1999). Izslēdzot augļa bojāeju un mākslīgo grūtniecības pārtraukšanu, amerikāņiem vidēji dzīves laikā veiksmīgi dzemdē 2.0 reizes.
- Visā pasaulē katru gadu nedzīvi piedzimst ap 4 miljoniem mazuļu, un vēl 4 miljoni aiziet bojā pirmajās 4 dzīves nedēļās (Lawn u.c., 2005).
- Trīs galvenie jaundzimušo nāves cēloņi - iedzimtas kroplības, zems piedzimšanas svars un pēkšņās zīdaiņa nāves sindroms aptvēra 44% no visiem nāves gadījumiem.
- Analizējot pēc piedzimšanas svaru, 2/3 no zīdaiņu nāves gadījumiem saistījās ar zemu piedzimšanas svaru.
- Grūtniecība un dzemdības Savienotajās Valstīs vēl nekad nav bijušas drošākas kā šobrīd. Tomēr dažas sievietes iet bojā sakarā ar agrīniem grūtniecības sarežģījumiem saistībā ar ārpusdzemdes grūtniecību, spontānajiem abortiem un mākslīgu grūtniecības pārtraukšanu vai tādiem vēlākiem sarežģījumiem kā hipertensīvie traucējumi, asiņošana vai infekcija.
- Asiņošana un infekcija izraisīja pusi nāves gadījumu saistībā ar ārpusdzemdes grūtniecību un abortiem.
- Emobija, asiņošana, hipertensija un infekcija bija par cēloni 65% māšu nāves gadījumu grūtniecības otrajā pusē.
- Lai arī ir panākts ievērojams progress, māšu mirstības novēršanas pasākumu izstrāde ir obligāta 21.gadsimta dzemdniecībā.
- SVARĪGI: Šobrīd viens no aktuālākajiem jautājumiem dzemdniecībā ir ķeizargriezienu skaita palielināšanās. 2002.gadā ķeizargriezienu rādītājs pakāpās līdz augstākajam līmenim, kāds jebkad bija reģistrēts Savienotajās Valstīs - 26.1%. Kopš tā laika šo rādītāju katru gadu ir pārspējis jauns rekords līdz 31.1% 2006.gadā (Martin u.c., 2009).
- Lielu publicitāti izraisīja Medicīnas institūta ziņojums ar nosaukumu "Kļūdieties ir cilvēcīgi" (Kohn u.c., 2000). Ziņojums ievērojami palielināja interesi par veselības aprūpes rezultātu un negatīvu notikumu mērījumiem (Grobman, 2006b).

DEFINĪCIJAS

- **Perinatālais periods** - pilnu 28 dienu periods pēc dzemdībām, ja mazulis ir piedzimis pēc 20 grūtniecības nedēļām. Ja perinatālie rādītāji balstās uz piedzimšanas svaru, nevis uz grūtniecības laiku, tiek ieteikts par perinatālā perioda sākumu pieņemt 500 g svaru.
- **Dzemdības** - augļa pilnīga izstumšana vai izņemšana no mātes ķermeņa pēc 20 grūtniecības nedēļām. Kā jau aprakstīts iepriekš, bez precīziem datēšanas kritērijiem augļi, kas sver mazāk par 500 g, parasti dzemdību statistikā netiek pieskatīti pie dzemdībām, bet gan pie abortiem.

VISPĀRĒJS DZEMDNIECĪBAS APSKATS

- **Piedzimšanas svars** - jaundzimušā svars, kas tiek noteikts nekavējoties pēc dzemdībām vai tik drīz, cik tas ir iespējams. Tas jānosaka ar precizitāti līdz gramam.
- **Dzimstības rādītājs** - veiksmīgu (dzīvi dzimušu augļu) dzemdību skaits uz 1000 sievietēm vecumā no 15 līdz 44 gadiem.
- **Veiksmīgas (dzīvi dzimuša augļa) dzemdības** - šis jēdziens tiek izmantots, reģistrējot dzemdības, kurās jaundzimušais piedzimstot vai dažkārt pēc dzemdībām sāk spontāni elpot vai uzrāda citas dzīvības pazīmes, piemēram, sirdspukstus vai izteiktas spontānas kontrolējamo muskuļu kustības. Sirdspuksti tiek nošķirti no pārejošām sirds kontrakcijām, un elpošana tiek nošķirta no pārejošiem elpošanas mēģinājumiem jeb kampšanas.
- **Nedzīva augļa piedzimšana jeb augļa nāve** - dzīvības pazīmju trūkums dzemdībās vai pēc dzemdībām.
- **Agrīna jaundzimušā nāve** - dzīvi piedzimuša zīdaiņa nāve pirmo 7 dienu laikā pēc dzemdībām.
- **Vēlīna jaundzimušā nāve** - nāve pēc 7 dienām, taču pirms 290 dienām.
- **Nedzīvi dzimušo augļu jeb augļu mirstības rādītājs** - nedzīvi dzimušu zīdaiņu skaits uz 1000 jaundzimušajiem, ieskaitot dzīvi un nedzīvi dzimušos.
- **Jaundzimušo mirstības rādītājs** - jaundzimušo nāves gadījumu skaits uz 1000 dzemdībām, kurās piedzimis dzīvs mazulis.
- **Perinatālās mirstības rādītājs** - nedzīvi dzimušu augļu skaits, pieskaitot tam jaundzimušo nāves gadījumu skaitu uz 1000 dzemdībām kopā.
- **Zīdaiņa nāve** - visi dzīvi dzimušu zīdaiņu nāves gadījumi laikā līdz 12 mēnešu sasniegšanai.
- **Zīdaiņu mirstības rādītājs** - zīdaiņu nāves gadījumu skaits uz 1000 dzīvi piedzimušiem mazuļiem.
- **Mazs dzimšanas svars** - jaundzimušais, kura svars ir mazāks par 2500g.
- **Ļoti mazs dzimšanas svars** - jaundzimušais, kura svars ir mazāks par 1500 g.
- **Sevišķi mazs dzimšanas svars** - jaundzimušais, kura svars ir mazāks par 1000 g.
- **Iznēsāts jaundzimušais** - jaundzimušais, kurš dzimis pēc 37 pilnām grūtniecības nedēļām laikā līdz 42 pilnām grūtniecības nedēļām (no 260 līdz 294 dienām).
- **Priekšlaicīgi dzimis jaundzimušais** - jaundzimušais, kurš dzimis pirms 37 pilnām grūtniecības nedēļām (259. dienas).
- **Pārnēsāts jaundzimušais** - jaundzimušais, kurš dzimis pēc 42 pilnām grūtniecības nedēļām, sākot ar 295. dienu.
- **Aborts** - embrijs vai auglis, kurš ir izņemts vai izstumts no dzemdes grūtniecības pirmajā pusē - 20 nedēļās vai mazāk, vai arī, ja nav uzstādīti precīzi termiņa noteikšanas kritēriji, tāds, kurš piedzimstot svēris mazāk par 500 g.
- **Mākslīga grūtniecības pārtraukšana** - mērķtiecīga intrauterīna grūtniecības pārtraukšana, kuras mērķis nav dzīvotspējīga jaundzimušā saglabāšana un kā rezultātā nenotiek dzīva jaundzimušā dzemdības. Šī definīcija izslēdz ieņemšanas produktu aizturi pēc augļa nāves.

VISPĀRĒJS DZEMDNIECĪBAS APSKATS

- **Tieša mātes nāve** - mātes nāve grūtniecības, dzemdību darbības vai dzemdību procesa radītu dzemdniecības sarežģījumu rezultātā un sakarā ar iejaukšanos, nolaidību, nepareizu ārstēšanu vai notikumu virkni, ko izraisījis kāds no šiem faktoriem. Piemērs ir mātes nāve no noasiņošanas dzemdes plīsuma rezultātā.
- **Netieša mātes nāve** - mātes nāve, kuras iemesls nav tiešā veidā saistīts ar dzemdniecību. Nāve rodas sakarā ar agrāk pastāvējušu slimību vai slimību, kas attīstījusies grūtniecības, dzemdību darbības vai dzemdību procesa laikā un ko pastiprinājusi mātes fizioloģiskā piemērošanās grūtniecībai. Piemērs ir mātes nāve mitrālā vārstuļa stenozes sarežģījumu rezultātā.
- **Nejauša mātes nāve** - mātes nāve, kas rodas nejaušu vai gadījuma iemeslu dēļ, kuri nav saistīti ar grūtniecību. Piemērs ir nāve autokatastrofā vai vienlaicīgas ļaundabīgas tendences (audzējs).
- **Māšu mirstības koeficients** - māšu nāves gadījumu skaits reproduktīvā procesa laikā uz 100 000 veiksmīgām dzemdībām. Biežāk, taču neprecīzāk tiek izmantoti tādi termini kā „māšu mirstības rādītājs” vai „mātes nāves rādītājs”. Jēdziens „koeficients” ir precīzāks, jo tas iever skaitītājā nāves gadījumu skaitu neatkarīgi no grūtniecības rezultāta - piemēram, veiksmīgas dzemdības, nedzīvi dzimis auglis un ektopiska (ārpusdzemdes) grūtniecība, kamēr saucējā - veiksmīgo dzemdību skaitu.
- **Ar grūtniecību saistīts nāves gadījums** - sievietes nāve jebkāda iemesla dēļ grūtniecības laikā vai 1 kalendāra gada laikā pēc grūtniecības pārtraukšanas neatkarīgi no grūtniecības ilguma un attīstības vietas.
- **Grūtniecības izraisīts nāves gadījums** - ar grūtniecību saistīta nāve, ko izraisa: (1) grūtniecības sarežģījumi kā tādi; (2) grūtniecības izraisīta notikumu ķēde, kas beidzas ar nāvi; (3) nesaistīta apstākļa pastiprināšanās sakarā ar grūtniecības fizioloģisko vai farmakoloģisko iespaidu, kas rezultātā izraisa nāvi.